

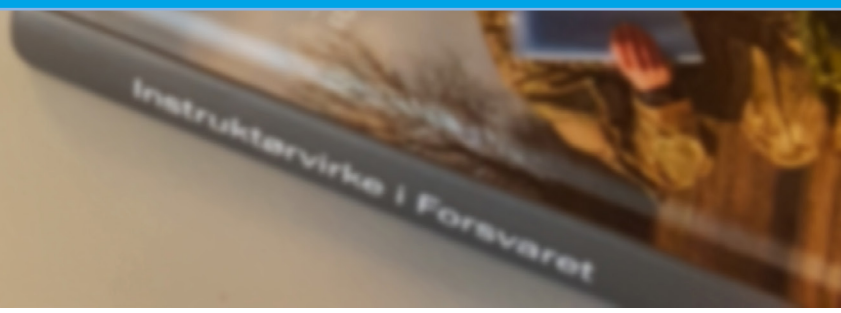

FORSVARSAKADEMIET

BLENDED LEARNING MED SUCCES

Af Martin Hans Jensen

Blended Learning med succes.

© Forsvarsakademiet

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne publikation eller dele heraf er kun tilladt i overensstemmelse med aftaler mellem Forsvaret og Copy-Dan.

Enhver anden udnyttelse uden Forsvarsakademiets skriftlige samtykke er forbudt i følge gældende lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser

København november 2016

Forsvarsakademiet

Svanemøllens Kaserne

Ryvangs Allé 1

2100 København Ø

Tlf.: +45 728 17000

Ansvarshavende redaktør: Chef for Institut for Ledelse og Organisation,

OL Per Henrik Mikkelsen

Layout: FAK

ISBN: 978-87-7147-162-5

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning.....	4
Teoretiske modeller	5
E-tivity	5
Femtrinsmodellen	5
Hvad virkede for os?	7
Retningslinjer	7
Den røde tråd	9
Studiegrupper og "diskuterbare" spørgsmål	10
Deltagerne på Hold 1 og hold 2.....	11
Undersøgelsen	12
Sammenligning af de to hold	13
Hvad kunne vi have gjort anderledes med hold 2?	14
Konklusion	14
Litteraturliste	16
Bilag 1. uddannelsesbeskrivelse	17
Bilag 2. retningslinjer.....	19
Bilag 3. Gilly Salmons e-tivityramme (frit oversat af Martin Hans Jensen)	21
Bilag 4. eksempler på kommentarer fra lærerne	23

INDLEDNING

Denne publikation beskriver, hvordan læringsformen Blended Learning – med succes – har dannet rammen for kurset Videregående lærerkursus¹ ved Forsvarsakademiet (Videregående lærerkursus omtales efterfølgende blot som kurset).

I 2014 blev det besluttet at redesigne kurset. Nye temaer og ny litteratur så dagens lys, og der blev sat fuld fokus på fjernundervisningsperioderne i Blended Learning-forløbet. De involverede lærere lavede retningslinjer for, hvordan de skulle agere i fjernundervisningsperioderne, og det blev besluttet, at der skulle være en tydelig rød tråd og samspil mellem tilstedeværelsesundervisningen og fjernundervisningsperioderne.

Denne publikation skaber overblik over hele Blended Learning-forløbet og har et naturligt fokus på fjernundervisningsperioderne, da det er disse, som for mange lærere og deltagere er ukendt terræn. Gilly Salmons e-tivity- og femtrinsmodel, som kort skitseres nedenfor, udgjorde et vigtigt værktøj i udviklingen af fjernundervisningsperioderne.

Publikationen sætter fokus på to forskellige hold med henholdsvis 20 og 21 deltagere. Disse to hold bliver i resten af publikationen kaldt Hold 1 og Hold 2.

Formålet med publikationen er at give lærere og uddannelsesinstitutioner i og uden for forsvaret inspiration til, hvordan man med succes kan gennemføre et kursus som et Blended Learning-forløb.

Forfatteren af denne publikation: Martin Hans Jensen

Martin er uddannet lærer og cand.it. og har siden starten af 00'erne arbejdet med digital læring. I dag er Martin ansat som lektor og uddannelseskonsulent ved Forsvarsakademiet, hvor hans primære opgave består i at støtte forsvaret i succesfuld gennemførelse af Blended Learning. Martin har været lærer, observatør og interviewer på kurset Videregående Lærerkursus, og det er erfaringer og empiri fra dette kursus, som ligger til grund for denne publikation.

Blended Learning defineres ved Forsvarsakademiet således: et undervisningsforløb, der gennemføres som en kombination af fjernundervisnings- og tilstedeværelsesperioder.

1) Bilag 1. Uddannelsesbeskrivelse.

TEORETISKE MODELLER

Gilly Salmons e-tivity- og femtrinsmodel blev benyttet i udviklingen og gennemførelsen af fjernundervisningsperioderne i kurset. Disse to modeller var meget effektfulde i forhold til at skabe velformulerede opgavebeskrivelser samt et godt flow i fjernundervisningsperioderne.

E-tivity

Gilly Salmons e-tivityramme er en god huskeliste for kursusudviklere og lærere, som skal udarbejde den gode invitation til den gode, velformulerede opgave i læringsportalen.²

*"E-tivities er vigtige for online undervisning og læring, fordi de tilfører brugbare, velafprøvede principper og pædagogik for læring og for dit valg af netbaserede teknologier ... De (e-tivities) fokuserer på de lærende, de mennesker, jeg kalder deltagerne, der bidrager, leverer, redigerer, tolker og kombinerer viden. De (e-tivities) underkender den idé, at læring afhænger af én alvidende ekspert og hans/hendes overførsel af viden. De (e-tivities) er baseret på den solide idé, at viden konstrueres af elever, som samarbejder med hinanden."*³

Ved at følge Gilly Salmons e-tivityramme skabes der tydelig kommunikation, så deltageren ikke er i tvivl om, hvordan opgaven skal gribes an. Det er selvfølgelig altid vigtigt at være tydelig i sin kommunikation, men det er måske endnu vigtigere, når der stilles en opgave i et onlinelæringsmiljø, fordi læreren netop ikke har mulighed for at støtte og vejlede sine deltagere i et fysisk møde.⁴

I udviklingen af opgaver til kurset blev Gilly Salmons e-tivityramme brugt som en tjekliste for at sikre, at alle vigtige informationer blev givet til deltagerne. Det vil være for omfattende at gå i detaljer med e-tivity her, men forfatteren af denne publikation har oversat e-tivityrammen, som kan læses i Bilag 3.

Femtrinsmodellen

Gilly Salmons femtrinsmodel giver et overblik over, hvordan kursusudviklere og lærere bør opbygge digitale læringsaktiviteter. Selvom alle trin i modellen er vigtige, er trin 1 (Adgang og motivation) og 2 (Onlinesocialisering), særlig vigtige at have fokus på, da det ofte er disse trin, som mange glemmer. En af de vigtige pointer er, at det først er på trin 4, at deltagerne føler sig trygge ved hinanden og systemet, og derfor er det først her, læreren kan stille en decideret faglig opgave.

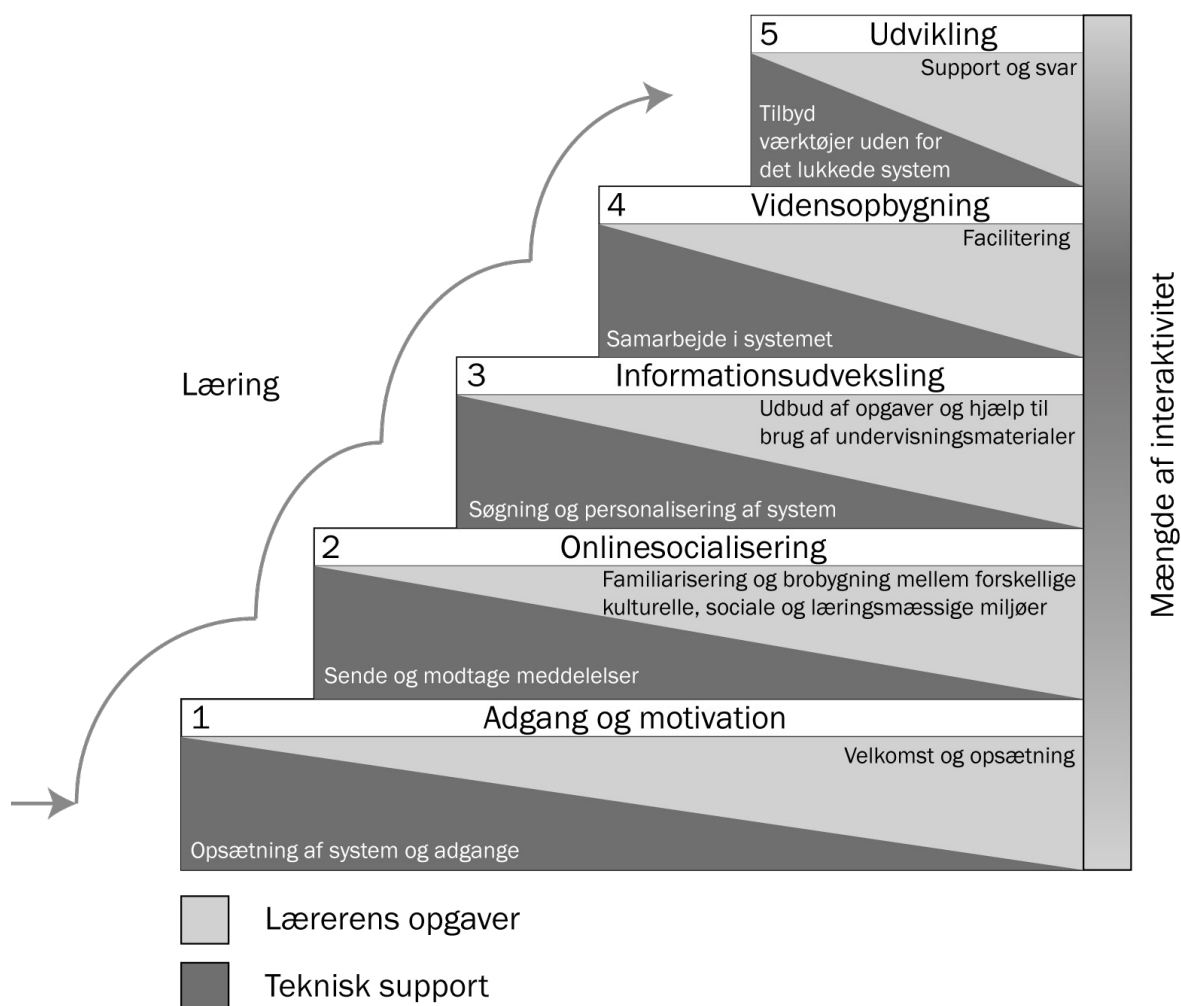
*"Hvis onlinelæring skal lykkes og være en positiv oplevelse, har deltagerne brug for at blive støttet gennem en struktureret proces ... Femtrinsmodellen tilbyder vigtig støtte til deltagerne på hvert trin, så de udvikler kompetencer i det at lære online."*⁵

2) Læringsportal: den tekniske platform, hvor dialog, dokumenthåndtering mv. foregår.

3) Frit oversat fra Salmon, 2013, side 5.

4) Jessing og Rander, 2005, side 82.

5) Frit oversat fra Salmon, 2013, side 15.

Figur 1. Femtrinsmodellen. Frit oversat fra Salmon, 2013, side 16

1. Adgang og motivation

På trin 1 er det særlig vigtigt, at deltagerne bliver støttet i deres første møde med læringsplatformen. Hjælp dem med at logge ind, finde deres kursusside, opdatere deres profil, lave genveje mv.⁶

2. Onlinesocialisering

På trin 2 kan læreren iværksætte en onlinedialog og stille deltageren en opgave (e-tivity), som tager udgangspunkt i eleven selv. Eksempelvis: "Hvad er din hobby?" eller "Beskriv din karrierevej". Her skal deltagerne så småt begynde at føle sig trygge ved hinanden og systemet, og

6) Salmon, 2011, side 33.

denne socialisering er afgørende for det videre arbejde.⁷ Det kan virke som et paradoks at tale om onlinesocialisering i webbaserede miljøer, men flere erfaringer viser, at det bestemt er muligt.⁸

3. Informationsudveksling

Efter trin 1 og trin 2, er deltagerne nu forholdsvis fortrolige med hinanden og læringsplatformen. Hvis de skal arbejde i onlinegrupper, skal de introduceres for de individuelle grupperum i læringsportalen. De skal støttes i håndtering af dokumenter,⁹ for eksempel ved hjælp af en lille personlig opgave/e-tivity eller som opstart til det faglige, hvor deltagerne eksempelvis tager et billede eller skriver en tekst og efterfølgende uploader materialet til systemet.

4. Vidensopbygning

Deltagerne kan nu begynde at arbejde med decideret faglige opgaver. Mange undervisere begår den fejl, at de springer trin 1-3 over og går direkte til trin 4. På dette trin kan gruppen nu arbejde selvstændigt, og læreren fungerer som facilitator.¹⁰

5. Udvikling

På nogle kurser fortsætter gruppesamarbejdet gennem hele forløbet, men på dette sidste trin er deltagerne klar til at arbejde individuelt med en større selvstændig afsluttende opgave. De kan med fordel benytte netværk, diskussioner og viden, der er opbygget i læringsportalen.¹¹

HVAD VIRKEDE FOR OS?

I udviklingen og gennemførelsen af kurset havde lærerne især fokus på, hvordan fjernundervisningsperioderne skulle gennemføres. Der blev udarbejdet fælles retningslinjer for lærerne, der var fokus på den røde tråd mellem fjernundervisningsperioderne og tilstedeværelsesundervisningen, og der blev afsat nødvendig tid til at udarbejde gode fjernundervisningsopgaver og sammensætte studiegrupper.

Retningslinjer

Lærerne udarbejdede et sæt fælles retningslinjer for fjernundervisningsperioderne. Disse retningslinjer udgjorde et vigtigt værktøj for lærerne gennem hele kursusforløbet. Retningslinjerne kan ses som en form for kontrakt og forventningsafstemning lærerne imellem. Når der opstod tvivlsspørgsmål om, hvilken information deltagerne skulle have og hvordan, eller hvordan man skulle reagere i en given situation, gav retningslinjerne inspiration og vejledning.

Overskifterne i retningslinjerne kan genbruges af alle, som udvikler Blended Learning. Det er dog vigtigt, at lærerkollegiet i fællesskab bliver enige om indholdet under de forskellige overskrifter. Retningslinjerne kan læses i deres fulde form i Bilag 2, men hovedpunkterne er skitseret nedenfor:

7) Salmon, 2011, side 36.

8) Lunau, 2014, side 38.

9) Salmon, 2011, side 41.

10) Salmon, 2011, side 44.

11) Salmon, 2011, side 52.

HVEM HAR ANSVARET?

Lærerne blev enige om at opdele de forskellige fjernundervisningsperioder mellem sig. Hver lærer havde således det overordnede ansvar for en bestemt fjernundervisningsperiode. Det minimerede arbejdspresset for de lærere, som ikke var ansvarlige for den aktuelle periode, og samtidig var deltagerne altid bevidst om, hvilken lærer der fulgte dem i de forskellige perioder.

LÆRERENS TID I PORTALEN

Det var vigtigt for lærerne at blive enige om, hvor ofte og hvor meget tid den ansvarlige lærer skulle bruge i læringsportalen. Dette skulle både sikre, at der blev afsat tilstrækkelig tid, samt at deltagerne oplevede sammenhæng og ens struktur i de forskellige læreres aktivitetsniveauer.

LÆRERENS OPGAVE

Det var selvfølgelig vigtigt for lærerne at blive enige om, hvilke opgaver man var ansvarlig for som lærer. Dette kan variere meget fra kursus til kursus.

LÆRERENS KOMMENTERING

Dette var et af de punkter, lærerne brugte mest tid på at diskutere. Hvordan skal læreren kommunikere på skrift med deltagerne i læringsportalen? Skal læreren benytte en formel eller uformel tone? Skal læreren komme med helt nye input eller kun referere til deltagernes indlæg? Disse og lignende spørgsmål var kilde til en meget vigtig diskussion lærerne imellem. Selvfølgelig er ingen ens, og folk kommunikerer på forskellige måder. Men lærernes skrivestil blev rollemodel for, hvordan deltagerne skrev, og hvis lærerne eksempelvis ønskede en let og hurtig, men reflekterende dialog, var de også selv nødt til at kommunikere sådan. Se Bilag 4 for eksempler på lærernes kommunikation med deltagerne.

LÆRERENS INDBLANDING I DIALOGEN

Det er meget relevant at beslutte, hvornår man som lærer deltager i dialogen i læringsportalen. Det er en hårfin balance. Man skal som lærer ikke fylde for meget, men man skal samtidig være synlig. Nogle målgrupper af deltagere har brug for mere synlighed fra lærerens side, mens andre nærmest ikke har brug for det. Det er derfor en god idé, at lærerne tager denne drøftelse i kursusudviklingen. I forbindelse med denne drøftelse er det også væsentligt at finde frem til en fælles proces for, hvad den ansvarlige lærer foretager sig, når der ikke er aktiviteter i en gruppe.

LÆRERENS OVERLEVERING

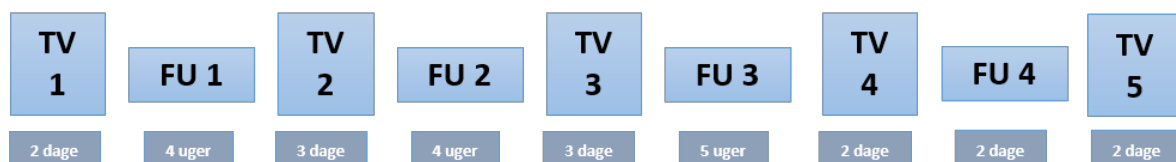
For at skabe en rød tråd gennem hele kurset er det vigtigt, at den ansvarlige lærer får overleveret fjernundervisningsperioden både til den lærer, der er ansvarlig for den efterfølgende tilstedeværelsesundervisning, og til den lærer, der er ansvarlig for den næste fjernundervisningsperiode. Det er en god idé at blive enige om en proces for overlevering af undervisningen.

LÆRERENS VIGTIGE INFORMATIONER TIL DELTAGERNE

Deltagerne skal være klar over, hvilke forventninger lærerne har til dem, og hvad de kan forvente af lærerne, i fjernundervisningsperioden. Det er derfor vigtigt, at lærerne beslutter, hvilken information deltagerne skal have, i overensstemmelse med de beslutninger, der er truffet i retningslinjerne.

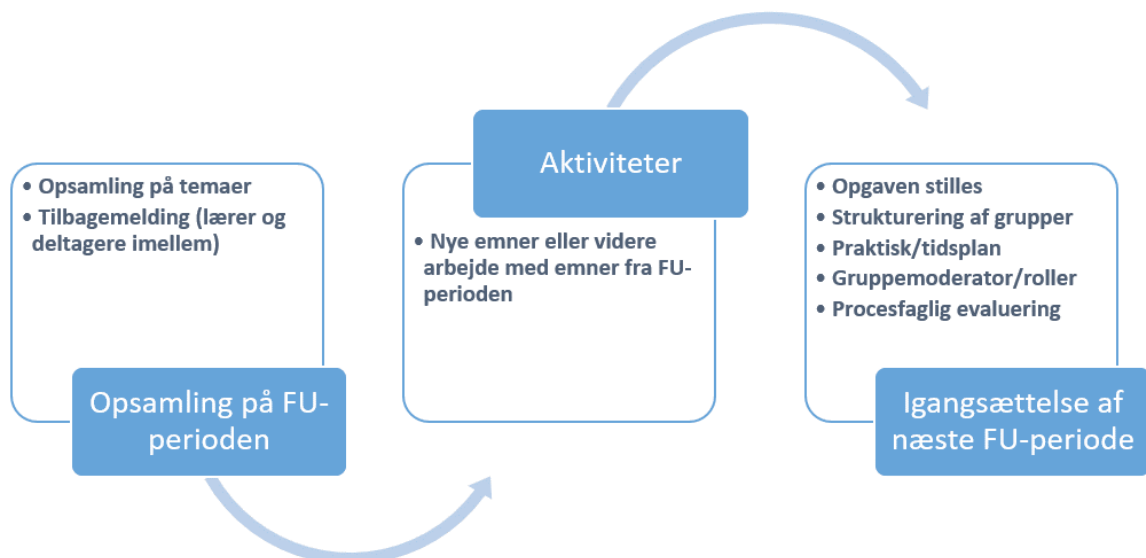
Den røde tråd

Tilstedeværelsesmodulerne (TV) og fjernundervisningsperioderne (FU) er i videst mulige omfang tænkt sammen i kurset.¹²

Figur 2. Kursusstruktur.

De artikler deltagerne læste i fjernundervisningsperioderne, blev behandlet i tilstedeværelsesundervisningen, ligesom de opgaver, de arbejdede med i fjernundervisningsperioderne, blev diskuteret i tilstedeværelsesundervisningen. Generelt blev der brugt meget tid i tilstedeværelsesundervisningen på at diskutere den forgangne og kommende fjernundervisningsperiode, ikke kun i plenum, men også i de forskellige studiegrupper.

Figur 3. Strukturen i et modul med tilstedeværelsesundervisning.

12) Jessing og Render, 2005, side 73 og 81.

Hvert tilstedeværelsesmodul startede med en *Opsamling* af fjernundervisningsperioden. Lærerne sørgede for, at der i plenum blev samlet op på hovedpointerne fra fjernundervisningens diskussioner, og eventuelle tvivlsspørgsmål (tekniske eller faglige) blev besvaret og diskuteret.

Derefter startede tilstedeværelsesmodulets planlagte *Aktiviteter*, som spændte fra foredrag over gruppearbejde til casearbejde.

Tilstedeværelsesmodulet blev afsluttet med *Igangsættelse* af næste FU-periode. Her var der afsat minimum en time til at diskutere den kommende fjernundervisningsperiode i egen studiegruppe. Her blev opgaverne i den kommende fjernundervisningsperiode udleveret, så gruppen kunne diskutere deres løsning. Praktiske ting blev diskuteret, herunder tidsplan og deadlines (både gruppens egne og de overordnede). Endvidere var det vigtigt for gruppen her at vurdere, om der kunne laves tekniske justeringer med henblik på at forbedre gruppediskussionerne.

Lærerne havde tidligere opfordret deltagerne til at udpege en gruppemoderator,¹³ som bl.a. havde ansvaret for at holde gang i dialogen, lave opsamlinger og sørge for, at gruppen overholdt sine deadlines. Det var under *Igangsættelse* af næste FU-periode, at deltagerne havde mulighed for at diskutere gruppemoderatorens rolle.

Studiegrupper og "diskuterbare" spørgsmål

Erfaringer viser, at onlinegruppearbejde kan være en stor faglig hjælp for deltagerne og samtidig give dem en følelse af tryghed og sikkerhed.¹⁴ En lang række kriterier kan danne ramme om sammensætningen af studiegrupper:

- Alder
- Køn
- Grad/niveau
- Tjenestested
- Arbejdsområde

På kursets første tilstedeværelsesmodul blev der brugt tid på at sammensætte gode fjernundervisningsgrupper. Deltagerne var – ud fra tesen: mest muligt ejerskab – med til at beslutte, hvilke kriterier der skulle prioriteres, og hvordan grupperne skulle sammensættes.

Det er vigtigt at nævne, at deltagerne forblev i samme gruppe i alle fjernundervisningsperioderne. Formålet hermed var at sikre, at deltagerne lærte hinanden godt at kende, samt at alle i gruppen var bevidst om gruppens spilleregler.¹⁵

13) Agertoft m.fl., 2003, side 34.

14) Lunau, 2014, side 38 og Agertoft m.fl., 2003, side 58.

15) Tidsplan, deadlines, kommunikationsform mv.

De opgaver, der blev udleveret til deltagerne i fjernundervisningsperioderne, involverede ofte at gennemføre asynkrone¹⁶ diskussioner på baggrund af læst litteratur. Lærerne oplevede det som en stor fordel at anvende Gilly Salmons e-tivitymodel som tjekliste i udviklingen af spørgsmål, men de brugte samtidig en del tid på at finde frem til de gode spørgsmål. Et godt spørgsmål i en gruppediskussion er et åbent, "diskuterbart" spørgsmål, som kan anskues fra mange forskellige vinkler, og som dermed kan fortolkes forskelligt.¹⁷

DELTAGERNE PÅ HOLD 1 OG HOLD 2

HOLD 1

Deltagere

På Hold 1 var der en overvægt af deltagere med en lang uddannelse. Der var en ligelig fordeling af militære og civile medarbejdere samt af mænd og kvinder.

Lærernes opfattelse af holdets generelle aktivitet og udbytte

Tilstedeværelsesmodulerne var præget af interessante, relevante og velargumenterede debatindlæg og diskussioner. Størstedelen af deltagerne havde den nødvendige forståelse af de læste tekster og var aktive i undervisningen.

I fjernundervisningsperioderne var der gode diskussioner i samtlige grupper. Aktivitetsniveauet var højt, og deadlines blev overholdt.

Alle deltagerne producerede en afsluttende rapport og gennemførte en mundtlig fremlæggelse og bestod afslutningsvist kurset.

HOLD 2

Deltagere

På Hold 2 var der en overvægt af deltagere med en kortere uddannelse. Der var ingen civile og ingen kvinder på holdet.

Lærernes opfattelse af holdets generelle aktivitet og udbytte

Tilstedeværelsesmodulerne var præget af mindre aktivitet ved plenumdiskussioner. Størstedelen af deltagerne havde læst litteraturen, men flere klagede over sværhedsgraden.

I fjernundervisningsperioderne var der gode diskussioner i de forskellige grupper. Aktivitetsniveauet var højt, men ikke alle interne deadlines blev overholdt.

Alle deltagerne producerede en afsluttende rapport og gennemførte en mundtlig fremlæggelse og bestod afslutningsvist kurset.

16) Asynkron: ikke samtidig. For eksempel dialog i et debatforum. (Antonym: synkron. For eksempel videomøde).

17) Salmon, 2013, side 110.

UNDERSØGELSEN

Efter kursusafslutning af både Hold 1 og Hold 2 blev der gennemført kvalitative interviews med særligt fokus på fjernundervisningsperioderne. Denne undersøgelse skulle give Forsvarsakademiet information om deltagernes læringsudbytte i et Blended Learning-kursus.

METODEN

De forskellige interviews blev gennemført enten som fysiske møder eller telefonmøder, og de blev afholdt maksimalt fem uger efter kursusafslutning.

I begge undersøgelser er halvdelen af holdet blevet interviewet. I udvælgelsen af deltagere er der tilstræbt mangfoldighed i forhold til køn, alder, uddannelse og studiegrupper. Deltagerne blev stillet de samme 10 åbne spørgsmål, og undervejs blev interviewet transskriberet på computer.

INTERVIEWSPØRGSMÅL

1. Hvordan er din overordnede holdning til at bruge fjernundervisning (Blended Learning) på det Videregående lærerkursus?
2. Hvad synes du om måden, vi satte den første fjernundervisningsperiode i gang på på første internat? Følte du dig godt klædt på?
3. Har du været tilfreds med din egen indsats i fjernundervisningsperioderne? Hvorfor/hvordan?
4. Hvordan har det været at være tilknyttet en gruppe i fjernundervisningsperioden?
5. Hvad har I gjort i gruppen for at optimere jeres dialog på ICEcore/læringsportalen?
6. Hvordan har det været at arbejde med kursets emner som fjernundervisning?
7. Har du savnet noget fra lærerne i fjernundervisningsperioderne? Hvorfor/hvordan?
8. Mod slutningen af hvert internat har grupperne haft tid til at samles om den næste fjernundervisningsperiode. Hvordan har det virket?
9. Hvad er din holdning til dit udbytte af fjernundervisningsperioderne? Har det været en fordel eller ulempe, at temaerne blev gennemgået som fjernundervisning?
10. Skal vi fortsætte med at gennemføre kurset med fjernundervisningsperioder (Blended Learning)?

UDVALGTE REPRÆSENTATIVE CITATER FRA HOLD 1

- *Det (red. formen, Blended Learning) har sparret mig for tid. Vi har pissetravlt.*
- *Alle får givet deres mening til kende (red. i fjernundervisningsperioden), hvilket ikke altid er tilfældet ved tilstedeværelse.*
- *Vi er i et lukket community, hvor man kan være fri til at formulere sig. I traditionel undervisning laver man tunge afleveringer. Der opstår læring her (red. i fjernundervisningsperioden).*
- *Jeg kan lave det (red. opgaverne i fjernundervisningsperioden), når jeg har lyst og tid og mulighed.*

- *Jeg får langt mere ud af det (red. fjernundervisningsgruppearbejdet), end da vi skulle lave gruppearbejde på internat. Jeg når en meget dybere læring (red. gennem fjernundervisningsgruppearbejde).*
- *Den største læring er sket i fjernundervisningsperioderne, hvor man har kunnet arbejde med gruppen.*

UDVALGTE REPRÆSENTATIVE CITATER FRA HOLD 2

- *Vi har hele tiden kigget hinanden i øjnene og lovet ... men der skete ikke noget. Måske fordi de (red. meddeltagere) er unge.*
- *Rigtig godt udbytte i fjernundervisningsperioderne. Jeg kan arbejde videre nu. Tilstedeværelsen har (red. dog) givet mere.*
- *Det (red. fjernundervisningsperioderne) giver nogle gode afbræk, hvor jeg selv kan tilrettelægge, hvornår jeg er aktiv.*
- *Jeg har haft lidt frustrationer med det ICEcore (red. læringsportalen). Filer og det ene og det andet. Jeg kunne godt have brugt lidt mere generel viden.*
- *(Red. angående tilfredshed med egen indsats) Helt ærligt, nej. Når man kommer til egen enhed. Nærmest umuligt at få lidt tid til det. Jeg sidder en del ved en computer, men det er en FIIN (red. en computer uden internetforbindelse) ... Det skal gøres hjemme ... aftensmad etc.*
- *Det har virket godt nok, men rammer alle virkeligheden, når vi kommer hjem, og så går der kludder (red. i det).*

SAMMENLIGNING AF DE TO HOLD

Jævnfør kursets prøvebestemmelser¹⁸ afsluttes kurset ikke med en eksamen eller afsluttende test. Beståelse kræver derimod deltagelse i tilstedeværelsesmodulerne og fjernundervisningsperioderne samt udarbejdelse af en projektopgave.

Det kan konstateres, at de to hold har bestået og gennemført kurset tilfredsstillende. Et statistisk udtræk fra læringsportalen bekræfter, at der på begge hold har været aktivitet i fjernundervisningsperioderne. Deltagerne på Hold 1 har hver især skrevet 42 indlæg i gennemsnit og haft 1.028 visninger af forskellige indlæg og sider gennem hele kurset. Hold 2 viser næsten samme resultat: 44 indlæg og 1.030 visninger i gennemsnit per deltager.

Det er tydeligt, at målgruppen på de to hold er meget forskellige. Hold 1 havde en stor overvægt af akademikere, hvorimod deltagerne på Hold 2 primært ikke var akademikere.

Ud fra de kvalitative interviews er det tydeligt, at deltagerne på Hold 1 giver udtryk for en dybere læring i fjernundervisningsperioderne end deltagerne på Hold 2. Deltagerne på Hold 2 føler ikke,

18) Bilag 1. Uddannelsesbeskrivelse.

at de har investeret tilstrækkelig tid i kurset, og flere har oplevet frustration over gruppearbejdet, læringsportalen, pensum og adgang til en computer med internetforbindelse.

Hvad kunne vi have gjort anderledes med hold 2?

Det er forfatterens tese, at man med små justeringer kunne have opnået mindre frustration og et endnu højere læringsudbytte på Hold 2. Listen nedenfor inkluderer en række overvejelser over, hvad man kunne have gjort anderledes i forhold til denne målgruppe.

Lærerne kunne:

- Have benyttet sig af video for at skabe mere afveksling/variation i fjernundervisningsperioderne.
- Have forsøgt at gøre fjernundervisningsperioderne mindre teksttunge.
- Lavet en tydeligere forventningsafstemning med Hold 2 og gennemført individuelle samtaler med enkelte deltagere.
- Have støttet deltagerne endnu mere i gruppemoderatorrollen og måske endda opstillet krav om, at gruppen udpegede en gruppemoderator (ikke bare en opfordring, jævnfør retningslinjerne).
- I højere grad have brugt "Spark" ("Gnist") fra Gilly Salmons e-tivitymodel¹⁹ i de forskellige opgaver, deltagerne blev præsenteret for i fjernundervisningsperioderne.
- Have præsenteret deltagerne for læringsportalen til mobilen, så de kunne have benyttet denne mulighed i perioder, hvor de kun havde adgang til en computer uden internetforbindelse. Derudover kunne lærerne have udleveret lånecomputere, som deltagerne kunne anvende i hele perioden.

KONKLUSION

Der findes ikke noget facit for, hvordan man udvikler Blended Learning. Der er mange måder at gribe det an på. Erfaringer fra kurset, som danner grundlag for denne publikation, viser dog, at der er en række parametre, som kan være medvirkende til at opnå succesfuld Blended Learning:

- Lærerne har i udviklingen af kurset mindst lige så stort fokus på fjernundervisningsperioderne som på tilstedeværelsesmodulerne.
- Lærerne har et sæt fælles retningslinjer. Retningslinjerne giver lærerne et beslutningsgrundlag for, hvordan de skal agere i forskellige situationer, og sikrer en ensartet kommunikation over for deltagerne.
- I fjernundervisningsperioderne arbejder deltagerne i grupper med gode diskuterbare opgaver. Det gode gruppearbejde giver deltagerne stor ansvarsfølelse over for hinanden samt en social ramme, som ellers kan være svær at opretholde i en onlinelæringsportal.
- Fjernundervisningsperioderne og tilstedeværelsesmodulerne tænkes sammen. De er ikke enkeltstående, men lever i kraft af hinanden. En af de vigtigste erfaringer i denne sammen-

19) Salmon, 2013, side 3 og bilag 3.

hæng er, at der i tilstedeværelsesmodulerne afsættes tid til gruppedialog om de forskellige aktiviteter/opgaver i fjernundervisningsperioderne.

Afslutningsvist bør det understreges, at flere af deltagerne i de kvalitative interviews gav udtryk for, at de rent faktisk havde opnået en dybere læring i fjernundervisningsperioderne sammenlignet med tilstedeværelsesundervisningen. Dette indikerer, at det med – succesfuld – Blended Learning er muligt at skabe bedre rammer for læring end på kurser, som består udelukkende af traditionel tilstedeværelsesundervisning.

LITTERATURLISTE

Jessing, C. T. og Rander, H. (2005), Læring i netbaseret uddannelse i Forsvaret, Forsvarsakademiet

Salmon, Gilly. (2013), E-tivity: The key to active online learning (2. udgave), Routledge

Salmon, Gilly. (2011), E-Moderating: The key to teaching and learning online (3. udgave), Routledge

Agertoft, A., Bjørnshave, I., Nielsen, L. N. og Nilausen, L., (2003), Deltager i netbaseret læring, Billesø og Baltzer

Agertoft, A., Bjørnshave, I., Nielsen, L. N. og Nilausen, L., (2003), Netbaseret kollaborativ læring, Billesø og Baltzer

Lunau, T. (2014), Social tilstedeværelse i webbaserede asynkrone militære uddannelser – paradoks eller mulighed? Masterafhandling fra Forsvarsakademiet

BILAG 1. UDDANNELSESBESKRIVELSE

FORMÅL

Kurset giver lærere i forsvaret redskaber til at analysere og reflektere over pædagogiske aspekter med henblik på at videreudvikle egen undervisningspraksis i forsvaret og egen lærerrolle i en militær organisation.

Endvidere giver kurset grundlag for at bidrage til forsvarets pædagogiske udvikling, enten som underviser eller gennem kollegialt samarbejde.

FORUDSÆTNINGER

- Instruktørkursus, grundlæggende lærerkursus eller tilsvarende.
- En del undervisningserfaring.
- Grundlæggende it-færdigheder.

LÆRINGSMÅL

Efter kursusafslutning vil den studerende have opnået følgende viden, færdigheder og kompetencer:

VIDEN:

Den studerende:

- Har viden om udvalgt læringsteori af særlig relevans for soldaters og andre militære medarbejders læreprocesser og kompetenceudvikling. Herunder viden om læringsstile og refleksion.
- Har viden om udvalgt undervisningsteori i relation til militær uddannelse. Herunder gruppedynamik, uddannelse af grupper, den militære lærerrolle og ledelsesperspektivet i undervisningen.
- Har viden om udvalgt teori om evaluering i relation til forsvarets organisation. Herunder teori om eksamen i militær kontekst og sammenhængen mellem forsvarets opgaver og undervisningens tilrettelæggelse.

FÆRDIGHEDER:

Den studerende:

- Kan anvende metoder til analyse og refleksion over læring, undervisning og evaluering i militær sammenhæng.
- Kan begrunde og vurdere egen og andres undervisning i forsvaret og foretage justeringer heraf.
- Kan formidle udvalgt teori med særlig relevans for forsvaret om læring, undervisning og evaluering.

KOMPETENCER:

Den studerende:

- Viser evnen til analyse, refleksion og fortsat udvikling af egen militære undervisningspraksis og lærerrolle.
- Kan selvstændigt på pædagogisk professionelt grundlag deltage i fagligt og tværfagligt samarbejde med henblik på udvikling af undervisning i forsvaret.

INDHOLD

Læringsteori, læringsstile, refleksion, undervisningsteori, casearbejde, samarbejdsstrukturer, læreren som leder, gruppedynamik, konflikter, evaluering, eksamen, sammenhæng i uddannelsen, planlægningsrammer, projektopgave, kollaborativ fjernundervisning, studiegrupper.

UNDERVISNINGS- OG STUDIEMETODER

Kurset gennemføres i vekselvirkning mellem deltagerorienteret tilstedeværelsesundervisning og kollaborativ fjernundervisning.

Tilstedeværelsesundervisningen gennemføres på fem internater af to-tre dages varighed. Typisk startende kl. 13.00 med daglig undervisning til kl. 22.00 og afslutning kl. 12.00 på sidste dag. Fjernundervisningen gennemføres i studiegrupper på internettet. Der skal påregnes cirka otte timers studiearbejde om ugen i fjernundervisningsperioderne.

PRØVEBESTEMMELSER

Tilfredsstillende gennemførelse kræver deltagelse i internaterne, deltagelse i fjernundervisningsperioderne og udarbejdelse af en projektopgave. Projektopgaven evalueres, og der gives feedback.

Der er ikke nogen eksamen eller prøve på dette kursus. Der udstedes uddannelsesbevis og gives Q i DeMars ved tilfredsstillende gennemførelse.

BEMÆRKNINGER

Deltagerne skal have adgang til internettet under hele uddannelsesforløbet.

BILAG 2. RETNINGSLINJER

GENERELT

- Der er en FU-ansvarlig lærer (efterfølgende: lærer) for hver FU-periode.
- Hvis du er lærer i FU-perioden og i tvivl om, hvordan du skal reagere i en situation, så tænk over, hvordan du ville reagere i almindelig tilstedeværelsesundervisning.

ONLINETILSTEDEVÆRELSE PÅ ICECORE

- Læreren er online på ICEcore mindst en gang om dagen i arbejdstiden. Der afsættes en kalendertime hver dag. Det er også muligt at vælge at opsætte notifikationer på alle gruppeområder og dermed kun logge ind, når der er aktivitet. Men det anbefales stadigvæk, at læreren afsætter en kalendertime om dagen, så dennes kalender ikke bliver fyldt op af andre gøremål.

HVAD ER LÆRERENS OPGAVE?

Læreren skal:

- Uploade og præsentere opgaven samt de nødvendige bilag.
- Føre tilsyn med, at opgaven bliver løst.
- Være synlig og besvare direkte henvendelser.
- Formidle information på tværs af grupperne.

HVORNÅR KOMMENTERER LÆREREN?

Læreren skal kommentere:

- Ved direkte spørgsmål.
- Fra tid til anden, så deltagerne oplever, at læreren følger med i debatten. (Det er vigtigt, at lærerens intervention ikke opleves som uvæsentlig eller som copy/paste).
- Evt. samle op på indlæg eller debatter, som kan have almen interesse (såsom indlæg, video, podcast mv.), for at transportere viden mellem grupperne.
- Hvis de deltagerne er på vej ud af en forkert vej (eksempelvis ved misforståelser eller faktisk forkerte ting, som gruppen ikke selv får korrigeret).

HVORDAN KOMMENTERER LÆREREN?

- Læreren svarer i en uformel tone. Skriv venskabeligt, og brug hellere en smiley for meget end en for lidt.
- Anlæg en anerkendende og refleksiv tilgang til dialogen.
- Husk, at du er facilitator – ikke et orakel, der prompte kommer med de rette svar. Tænk dog over, hvordan du fungerer i almindelig tilstedeværelsesundervisning.
- Brug deltagerens indlæg som baggrund for din intervention. Kom ikke med helt nye vinkler og temaer i diskussionen, hvis der ikke er god grund til dette.

VED MANGLENDE AKTIVITET BLANDT DELTAGERNE

- Læreren forsøger at gå hjælpende og undersøgende til værks. For eksempel: "Jeg undrer mig over, at der endnu ikke er kommet indlæg til dette tema."
- Kontakt gruppens eventuelle moderator.

INFORMATION TIL KURSUSANSVARLIG

- Læreren kan kontakte den kursusansvarlige, hvis der er tvivl om noget principielt. Eksempelvis hvis en deltager ikke er aktiv, og læreren derfor er i tvivl om, hvorvidt denne deltager skal have sit kursusbevis.

OVERLEVERING AF EN STUDIEPERIODE

- Efter hvert internat afholder lærerne på kurset et planlagt evalueringsmøde. På dette møde overleveres vigtige resultater fra den sidste studieperiode til den nye. Overlevering kan også ske løbende.

VIGTIG INFORMATION TIL DELTAGERNE

- Benyt ICEcore til dialog, upload af dokumenter mv. Benyt ICEcore til alt.
- Skriv ikke direkte mails til lærer eller meddeltager, men skriv spørgsmålet i ICEcore. Spørgsmålet og svaret kan også være nyttig viden for andre.
- Vi kan ikke være overalt og vil ikke kommentere på alt. Vi læser dog altid med, men har måske bare valgt at observere for at se, om gruppen selv styrer i den rigtige retning.
- Hvis deltagerne i lighed med sidste år foreslår, at der oprettes en Facebookgruppe, bør vigtigheden af at samle tekst/historik i ICEcore påpeges.
- Det er vigtigt at sætte fokus på en eventuel moderators opgave/rolle.
- Det er vigtigt, at deltagerne går i gang i god tid. Hvis gruppen først begynder at løse den stillede opgave tre dage før FU-periodens afslutning, kan læreren ikke yde optimal feedback, og deltagerne får ikke den nødvendige tid til refleksion.

BILAG 3. GILLY SALMONS E-TIVITYRAMME (FRIT OVERSAT AF MARTIN HANS JENSEN)

E-tivitynummer	Nummerer dine e-tivities med for eksempel uge- og opgavenummer: "2.4" = uge 2, opgave 4.
Titel	• Skab incitament til at åbne invitationen og tage del i opgaven. • Brug nøgleord. • Vær opfindsom og kreativ, men kortfattet.
Formål	• Forklar formålet: "Hvis du gennemfører denne aktivitet, bliver du i stand til at /bliver du bedre til at forstå .../vil du finde det essentielt at ..." • Brug udsagnsord. • Knyt formålet tæt sammen med kursets/modulets/programmets hovedformål.
Kort forklaring af den overordnede opgave	• Hvis du oplever, at du har mere end en overordnet aktivitet eller et overordnet spørgsmål, så opdel aktiviteten i flere e-tivities. • Giv klar instruktion i, hvordan man deltager, og hvad der skal gøres for at løse opgaven. • Når du har skrevet denne del, så tjek, at deltagerne kan forstå opgavens indhold uafhængigt af andet materiale.
Tænd en "gnist"	• Tænd en "gnist" for at kickstarte temaet. Det kan være en lille interessant intervention/forstyrrelse i form af en video, refleksion, webside, billede mv. • "Gnisten" skal kunne linkes direkte til ugens tema. • Her er det muligt at afdække indhold, omend formålet er at sparke liv i dialogen med andre.
Individuelle bidrag	• Giv klar instruktion til de individuelle deltagere i, hvordan de skal respondere på "gnisten". • Præciser, hvad du forventer, at deltageren gør, med hvilket medie (for eksempel Wiki, blog, diskussionsforum, lydfil mv.) og hvornår (for eksempel dato for deadline/aflevering). Informer dem om længden/omfanget på deres bidrag. • Lav et link fra denne del af invitationen til stedet/ læringsplatformen, hvor indlæg og svar angives i samarbejde med andre.
Dialogen begynder	• Efterspørg reaktion/svar fra en individuel deltager på en andre deltagers indlæg. Overvej hvilken slags reaktion/svar, hvor langt, hvor og hvornår. • Vigtig pointe: Deltagerne går online for at se, om andre har læst og svaret på deres indlæg. Sørg for, at dette sker! • Lav et link.

E-moderators (lærers) interventioner	• Indiker tydeligt, hvad e-moderatoren (læreren) vil gøre og hvornår. • Forklar tydeligt, hvad e-moderatoren (læreren) vil gøre og hvornår (for eksempel opsummere, give feedback, opsamle vigtige pointer, lukke e-tivityøvelsen mv.).
Kalender og tidsestimering	• Den totale kalendertid, der må bruges på en e-tivity. • Deadline. • Estimeret samlet studietid (for eksempel 2 x 1 time).
Herefter	• Link evt. til den næste e-tivity. • Du kan foreslå yderligere materialer/ressourcer, som kan hjælpe deltagerne med opgaven. Indiker, hvorvidt der er tale om et 'need to' eller et 'nice to', og placer disse links i slutningen af invitationen.

BILAG 4. EKSEMPLER PÅ KOMMENTARER FRA LÆRERNE

EKSEMPEL 1

Kære Studiegruppe

En fin besvarelse, hvor der er mange gode indlæg. Bemærker også, at I ikke altid er enige, hvilket bestemt ikke gør noget – tværtimod. Jeg har egentlig ikke så mange kommentarer til jeres samlede produkt.

Ser frem til at læse jeres næste studieprodukt.

Mange hilsner

Brian

EKSEMPEL 2

Kære Studiegruppe 2

En god og velargumenteret opgave. I underbygger jeres synspunkter ved at tage udgangspunkt i en specifik uddannelse, hvor I på god vis argumenterer for, at der er forskel på, hvilken pædagogisk teoretisk tilgang der tages udgangspunkt i, alt efter hvad der undervises i, og således kommer frem til, at der er flere teorier i spil.

I skriver: "at der eksisterer uddannelser i forsvaret, hvor tilgangen, grundet uddannelsens formål, stadig befinder sig i den behavioristiske del af indlæringsstankegangen." Mit spørgsmål er så, om det er uddannelsens formål, der giver dette, eller det er os som lærere, der har udfordringen, idet det er den tradition, vi har vore erfaringer fra?

Som sagt en god besvarelse. Vi kommer til at arbejde videre med de forskellige synspunkter, når vi mødes den 3. februar.

MT

EKSEMPEL 3

Tak for jeres indlæg! :-) Jeg har læst dem med stor interesse og er glad for, I har fundet teksten relevant og inspirerende.

Det er min oplevelse, at I ikke har haft så meget diskussion i studiegruppen af, hvad der er forfatterens tre vigtigste budskaber. Er det også jeres oplevelse? Måske skulle opgaven have været formuleret lidt anderledes?

Med venlig hilsen

Peter

EKSEMPEL 4

Super indlæg! Du skriver, at man skal kalde en spade for en spade? Hvad vil det sige i praksis?

EKSEMPEL 5

Hej Ulf

Mange tak for indlægget. Rigtig interessant læsning, hvor du både kommer omkring evaluering af dit eget lærervirke og den uddannelse, du er ansvarlig for, samt eksamen. Superspændende problematik, at I har valgt eksamen fra for at få plads til flere lektioner.

EKSEMPEL 6

To kommentarer:

1) "At låse konteksten." Det forstår jeg ikke helt, hvad betyder. Måske kan du lige knytte en kommentar til?

2) Jeg er med på idéen om at udnytte konflikter positivt i uddannelsen. At lade deltagerne eller grupper konkurrere mod hinanden er vel en måde at bruge konflikt som redskab i uddannelse?